

skupina dala mladini nad vse pohujšljivega zgleda, kako duha in idejo sili uklanjati? Kaj je takrat storil g. Zalokar zoper to prakso? Če me spomin ne moti, je tedaj napisal v „Jutro“ le članek, ki je z njim skušal omiliti in opravičiti to ravnanje z nekakimi časovnimi razmerami. Lepo opravičilo! Če je politična skupna, ki ji pripada tudi g. Zalokar, dala mladini tak zgled, potem res ne vemo, zakaj se g. Zalokar čudi, če marsikateri mladec zdvomi o vodilni vlogi duha in ideje. Kakršna preja tako bo platno; in kakršno seme seješ, tako žito boš žel. Vendar smo kljub slabemu zgledu, ki ga je slovenski mladini dala dr. Kramarjeva politična skupina, preverjeni, da današnja mladina po slovenskih šolah in na vseučilišču še ve, kaj je sila duha in ideje; prepričani smo, da še zna ceniti nezlomljivo značajnost in da je tudi sama v svojih najboljših tako čvrsto značajna, da bo rajši žrtvovala svoje osebne koristi, kot da bi se odpovedala ideji zavoljo kakršnihkoli groznja. Vse vendarle še ni naprodaj!

S. L e b e n.

Nekaj poglobitnih kulturnih teženj slovenskega naroda

V dobi pomlajenega slovenskega kulturnega razmaha stojimo pred vrsto potreb, ki so osnovni pogoji za nadaljnjo graditev naše kulture. Treba bo strnjenega in odločnega dela, da se v bližnji bodočnosti zadosti tem potrebam. Zato je prav, da se z njimi seznanijo vsa naša javnost in tudi javni činitelji, ki so pred sedanostjo in pred zgodovino odgovorni za delovanje na svojih mestih.

Ena izmed prvih teh potreb je ustanovitev Akademije znanosti in umetnosti.

Nič manj važna ni tako dolgo že zaželena izpopolnitev univerze. Tu sem spada zlasti dograditev medicinske fakultete, izpopolnitev vseh inštitutov, katerim naj bi primerni krediti omogočili dostojno službo vedi, ki so ji posvečeni.

Graditev univerzitetne knjižnice se po nepotrebem zavlačuje zdaj že nekaj let, dasi je nujna in nič več odložljiva.

K tem ustanovam se sama po sebi pridružuje še potreba po slovenski umetnostni akademiji

in po ustanovitvi dramatične šole.

Ko nadalje ponavljamo in podčrtavamo že tolikokrat v vsem našem časopisju objavljeni klic po popolni gimnaziji v Prekmurju, bi tu sem pripisali še splošno težnjo,

da bi vlada obnovila in podpirala vse društveno življenje, ki pospešuje ljudsko prosveto; zlasti pa tista društva, katerih skrb je ustanovitev delavskih in kmečkih visokih šol.

Narodno galerijo smo dogradili z lastnimi sredstvi. Vendar je za to inštitucijo nujno potrebna neka mera stalnih dohodkov, da postane resnično živa. Omogočen naj bi ji bil stalen nakup umetnin, prirejanje domačih in tujih razstav, zlasti pa periodično razstavljanje po naših pokrajinskih mestih.

Prav tako je čas, da se zgradi dostojen razstavni paviljon v Ljubljani.

Po svetovni vojni so velik del našega ljudstva državne meje odtrgale od nas. Naša dolžnost je, da dosežemo ustanovitev inštituta za proučevanje narodnih manjšin, z vsem potrebnim aparatom, ker bomo le na ta način mogli vsaj na nek način skrbeti za naše ljudstvo onkraj meja.

Za tukajšnje naše pokrajine pa moramo poskrbeti, da se ustanove velike ljudske knjižnice, zlasti tam, kjer jih doslej ni (Prekmurje).

K vsem tem potrebam je nanizal vsakdanji dan še vrsto drugih, podrobnejših, katere pa je vsekakor treba navesti.

Naša univerzitetna knjižnica mora dobiti sredstva, da uredi svoje domače potrebe (vezava knjig itd.) in da bo lahko nakupovala vsaj najvažnejše inozemske revije in dela.

Prav tako bo treba poskušati doseči, da bi gimnazijske knjižnice nakupile vsaj domača dela zadnjih let in da se potrebno izpopolni gimnazijski kabineti.

Prosvetnemu oddelku v Sloveniji se mora zopet vrniti pravica, da s svojim sosvetom avtonomno odobrava slovenske učne knjige.

Pouk na srednjih in visokih šolah mora biti brezplačen.

Izpopolni naj se učiteljski kader po osnovnih in srednjih šolah.

Muzejskega vprašanja ne bo mogoče rešiti prej, preden se ne ustanovita vsaj Obrtni in Etnografski muzej in dobita svoji zgradbi.

Odgovorni činitelji morajo poskrbeti za ureditev štipendij. Določi naj se jih neko število, ki bo vsako leto razdeljeno slu-

šateljem univerze in umetnikom. Prav tako zahtevamo, da se pravično dele štipendije, ki jih že imamo.

Vsi predmeti se morajo po šolah poučevati v materinščini in s slovenskimi učnimi knjigami.

Naše ljudstvo ima hkrati pravico do slovenskih tiskovin pri vseh upravnih poslih, katere naj bi izdelovale slovenske tiskarne.

Srednješolci in visokošolci plačujejo vsako leto velike vsote v zdravstveni fond. Pozdravili bi odločitev, da bi ta denar posej ostajal v Sloveniji.

Liberalizem¹

Henrik Tuma

Männerstolz vor Königstronen war Ihre Sache nicht.

Hermann Bahr.

I.

Liberalizem je mnogomiseln pojem.² Prave razlage liberalizma še nimamo, ravno radi tega, ker se da ta pojem kot presplošen razlagati iz najrazličnejših gledišč. Iz istega razloga tudi nimamo še sistematično pisane zgodovine liberalizma. Liberalizem pomeni v najsplošnejšem pomenu svetovno naziranje prostosti in svobode človeka, je torej ideologičen pojem. Praktično je zahteva politične svobode državljanov. Ekonomičen liberalizem zahteva prost razvoj gospodarstva, polno svobodo posameznika, izkoriščati pridobitve gospodarstva tudi izključno v svojem interesu in z neomejeno produkcijo, ne glede na konsum, ter se veže s svobodno trgovino t. j. vsake ovire prostim izmenjavanjem blaga in prostostjo morja. Kulturni liberalizem zahteva narodnostno-kulturno svobodo. Socijalni liberalizem zahteva enakost in svobodo življenjskega obraza, zavarovanje dela, higijeno in splošen dobrobit vsakega posameznika, v podrobnem zahteva združništvo, zava-

---

¹ Kakor smo že objavili, se je uredništvo dogovorilo s Henrikom Tumo, da bo napisal načelno razpravo o liberalizmu, na osnovi te pa daljšo kritiko o razdobju, ki ga kratko imenujemo „doba slovenskega liberalizma“. Na žalost je prezgodnja smrt odličnega misleca in politika prekrizala ta načrt. Pričujoči članek nam je pokojni pisatelj dal poslati še tik pred svojo smrtjo. — Op. ured.

² Moj članek je bil že spisan, ko mi je prišel pod roko „Liberalizem“ prof. Spektorskega v Bibl. ruskoj matici. Ujemava se v marsičem, a Spektorskega metoda je ideologična, moja dijalektična.